

Veli-Pekka Viljanen

HE 149/2025 vp laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan perustuslakivaliokunta 13.11.2025

1. Arvioinnin lähtökohtia

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia useissa kohdin. Ehdotus lastensuojelulain muuttamisesta on perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta monin tavoin merkityksellinen. Lapsia on perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Säännöksellä on sen esitöiden mukaan korostettu vaatimusta lasten kohtelamisesta paitsi keskenään yhdenvertaisesti myös aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina, periaatteessa yhtäläiset perusoikeudet omaavina ihmisinä. Lasta tulee kohdella yksilönä, ei pelkästään passiivisena toiminnan kohteena. Toisaalta säännös muodostaa perustan lasten vajaavaltaisena ja aikuisväestöä heikompana ryhmänä tarvitsemalle erityiselle suojelulle ja huolenpidolle.

Lastensuojelulailla pyritään toteuttamaan näitä lähtökohtia samoin kuin perustuslain 19 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattua oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sekä julkiselle vallalle perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyä tehtävää tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu (ks. PeVL 64/2018 vp, s. 2).

Ehdotetut säännökset toisaalta mahdollistavat puuttumisen lapsen itsemääräämisoikeuteen ja useisiin muihin perusoikeuksiin, kuten perustuslain 7 §:ssä turvattuun vapauteen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, perustuslain 9 §:ssä turvattuun liikkumisvapauteen, perustuslain 10 §:ssä turvattuihin yksityis- ja perhe-elämän, kotirauhan ja luotamuksellisen viestinnän suojaan sekä perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että ehdotetussa sääntelyssä on suurelta osin kysymys lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen edistämisestä ja perustuslain 22 §:ään sisältyvästä julkisen vallan korostuneesta

velvollisuudesta aktiivisesti turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia ihmisryhmiä koskien. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen on vahva interventio perheen autonomiaan. Tästä syystä julkisella vallalla on esityksen mukaan erityinen vastuu sijaishuollossa olevan lapsen suojelusta. Esitykseen sisältyvien perus- ja ihmisoikeuksien rajoituksilla on tarkoitus suojella lasta ja mahdollistaa lapsen huollosta ja kasvatuksesta vastuussa oleville lastensuojelun toimijoille tosiasialliset mahdollisuudet hoitaa tätä suojelutehtävää. Valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohdat ovat hallituksen esityksen mukaan siten osin perusteiltaan toisenlaiset kuin arvioitaessa pelkästään perus- ja ihmisoikeuksien rajoittamista tarkoittavia säännöksiä (ks. HE, s. 182). Tältä osin minulla ei ole huomauttamista hallituksen esityksessä omaksuttuihin peruslähtökohtiin.

Lastensuojelulain nykyiset rajoitustoimet on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (ks. erityisesti PeVL 5/2006 vp, PeVL 58/2006 vp j PeVL 64/2018 vp). Nyt rajoitustoimenpiteitä ehdotetaan osin laajennettavaksi. Lisäksi valtiosääntöoikeudellisesti erityisen merkityksellisenä voidaan pitää uutta sääntelyä kuntouttavasta suljetusta laitospalvelusta. Lain 1 lukuun on myös ehdotettu uutta sääntelyä lapsen kasvatukseen sisältyvistä rajojen asettamisesta (4 b §), joka edellyttää nähdäkseni lähempää valtiosääntöoikeudellista tarkastelua.

Hallituksen esitys on varsin laaja asiakirja (297 sivua). Siihen sisältyy myös erittäin laaja esityksen suhdetta perustuslakiin koskeva osio (s. 182-220). Minulla ei käytettävissäni olevassa ajassa ole ollut mahdollisuutta esityksen yksityiskohtaiseen tarkasteluun kaikilta osin. Olen seuraavassa kiinnittänyt huomiota erityisesti niihin säännöksiin, joihin sisältyy mielestäni valtiosääntöoikeudellisia ongelmia tai ainakin valtiosääntöistä tarkastelua edellyttäviä näkökohtia.

2. Sijoitetun lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun (4 a §)

Lastensuojelulakiin lisättäväksi ehdotettavan 4 a §:n 2 momentin mukaan kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen tasapainoisen kehityksen ja erityisen suojelun toteuttamiseksi lapselle voidaan asettaa rajoja, vaikka lapsi olisi rajoista eri mieltä. Lapsen tarvitsemien rajojen turvaamiseksi lapsen fyysiseen koskemattomuuteen voidaan puuttua, jos se on välttämätöntä. Hoito, kasvatusta, valvonta ja huolenpito eivät saa olla lasta alistavia tai muulla

tavoin hänen ihmisarvoaan loukkaavia. Lapsen hoito, kasvatusta, valvonta tai huolenpito ei saa sisältää 11 luvussa tarkoitettuja rajoituksia.

Pidän ehdotetun pykälän muotoilua valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena. Erityisesti tämä koskee säännöstä, jonka mukaan lapsen tarvitsemien rajojen turvaamiseksi ”lapsen fyysiseen koskemattomuuteen voidaan puuttua, jos se on välttämätöntä”.

Säännöksen sanamuoto näyttäisi oikeuttavan varsin avoimen puuttumisen lapsen perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Säännöksessä ei tarkemmin määritellä puuttumisen luonnetta eikä säännös aseta puuttumiselle muita kriteerejä kuin täsmennyttömän välttämättömyysvaatimuksen.

Ehdotus näyttäisi perustuvan lapselle asetettujen rajojen ja lapseen kohdistuvien rajoitustoimenpiteiden väliseen erotteluun. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 64/2018 vp kiinnittänyt huomiota vastaavankaltaisen sääntelyn problematiikkaan, jossa kasvatuksellisten toimenpiteiden raja rajoitustoimenpiteisiin nähden muuttuu epäselväksi, kun lapsen perusoikeuksiin puuttuvia toimenpiteitä oikeutetaan tavanomaiseen kasvatukseen vetoamalla. Valiokunta korosti lausunnossaan, että jos esimerkiksi laitoshuollossa olevan henkilön perusoikeuksia on tarve rajoittaa, on rajoituksista säädettävä lailla ja ne tulee oikeuttaa erikseen kussakin tapauksessa ja kunkin perusoikeuden osalta (PeVL 64/2018 vp, s. 2-3). Perustuslakivaliokunnan tuolloin omaksuma kannanotto soveltuu käsitykseni mukaan myös ehdotetun 4 a §:n 2 momentin kohdalla.

Esityksen perustelujen mukaan puuttumisessa ”fyysiseen koskemattomuuteen” ei olisi kyse 11 luvussa säädetystä kiinnipidosta ja siihen liittyvästä voimankäytöstä, vaan suojele- ja kasvatustarkoituksessa toteutetusta fyysisestä koskemisesta lapseen ja rajojen asettamisesta. Esimerkkinä perusteluissa mainitaan sijoitetun lapsen ”ohjaaminen fyysisesti kevyesti olkapäältä” (HE, s. 113). Tämöntapainen säännöksen tulkinta ei kuitenkaan saa varsinaisesti tukea säännöksen sanamuodosta, jossa yksiselitteisesti oikeutetaan puuttuminen lapsen fyysiseen koskemattomuuteen, jos se lapsen tarvitsemien rajojen turvaamiseksi on välttämätöntä. Valtiosääntöoikeudellisen arvioni mukaan ehdotetusta 4 a §:n 2 momentista tulee perustuslain 7 §:n 1 ja 3 momenttiin liittyvistä syistä maininta oikeudesta puuttua lapsen fyysiseen koskemattomuuteen tai säännöksen sanamuotoa on olennaisesti täsmennettävä niin, että oikeus puuttua lapsen fyysiseen koskemattomuuteen rajoittuu aidosti pykälän perusteluissa esitettyyn tapaan ainoastaan hyvin lievään

henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumisen oikeuttavaksi. Pidän 1. lakiehdotuksen muuttamista tältä osin edellytyksenä tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttämiselle.

On sinänsä selvää, että myös sijaishuoltoon otettujen lasten osalta kasvatuksellisiin toimiin kuuluu rajojen asettaminen lapselle. Tämä on selvää ilman, että siitä nimenomaan laissa säädetään. Hallituksen esityksessä on kuitenkin valittu asiasta säätäminen lailla. Ehdotettu 4 a §:n 2 momentti on muotoiltu tältä osin kuitenkin kovin omituisesti. Säännöksen mukaan lapsen tasapainoisen kehityksen ja erityisen suojelun toteuttamiseksi lapselle voidaan asettaa rajoja, ”vaikka lapsi olisi rajoista eri mieltä”. Kasvatuksellisten rajojen asettaminen lapselle on sinänsä viime kädessä asia, joka ei edellytä lapsen suostumusta. Toisaalta perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Tähän nähden pykälän muotoilu ”vaikka lapsi olisi rajoista eri mieltä” on ainakin sävyiltään ongelmallinen. Lapsen mielipide tulee ottaa kasvatuksessa huomioon perustuslain tarkoittamalla tavalla (”kehitystään vastaavasti”). Perustuslain 6 §:n 2 momentti huomioon ottaen olisi asianmukaista poistaa 4 a §:n 2 momentin ensimmäisestä virkkeestä sivulause: ”vaikka lapsi olisi rajoista eri mieltä”.

3. Aineiden ja esineiden poisottaminen kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta (4 b §)

Lastensuojelulain 1 lukuun (Yleiset säännökset) ehdotetaan otettavaksi säännökset aineiden ja esineiden poisottamisesta kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta. Säännös on systemaattisesti väärässä paikassa, koska kyse on selvästi lapsen perusoikeuksien rajoitustoimenpiteistä, joista muuten säädetään lastensuojelulain 11 luvussa (Rajoitukset sijaishuollossa). Valitun systematiikan johdosta esimerkiksi ehdotetun 4 b §:n suhde lain 65 §:n sääntelyyn (Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa) muodostuu epäselväksi

Ehdotetun 4 b §:n mukaan jos lapsella on hallussaan aineita tai esineitä, joita alle 18-vuotias ei muun lain nojalla saa pitää hallussaan, tulee perhehoitajan, ammatillisen perhekodin työntekijän tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan

henkilön ottaa ne pois lapselta. Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää muuta kuin edellä tarkoitettua ainetta tai esinettä taikka tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, myös ne ”on otettava” lapselta pois. Lapselta on ”otettava pois” myös muut kuin edellä tarkoitettut aineet ja esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijaishuoltopaikan järjestystä tai soveltuvat vahingoittamaan omaisuutta, jos 1 momentissa tarkoitettulla henkilöllä on perusteltu syy epäillä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä omaa tai muiden henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijaishuoltopaikan järjestystä vaarantaen tai omaisuutta vahingoittaen. Lisäksi lapselta ”on otettava” pois rahavarat, maksuvälineet ja muut näihin verrattavat välineet, hyödykkeet tai omaisuus, jos niiden käyttö todennäköisesti vaarantaa lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta, sijaishuoltopaikan järjestystä tai vahingoittaa omaisuutta. Edelleen lapselta ”on otettava pois” lapsen hallussa olevat viestinnän mahdollistavat laitteet tai muut välineet, jos lapsi käyttää laitetta tai välinettä vaarantaen omaa kehitystä ja hyvinvointia. Lisäksi laitteet tai muut välineet ”on otettava pois”, jos lapsi käyttää viestinnän mahdollistamaa laitetta tai välinettä vaarantaen omaa tai toisten henkilöiden turvallisuutta taikka sijaishuoltopaikan järjestystä.

Ehdotettu sääntely on muotoiltu siis kauttaaltaan velvollisuudeksi ottaa pois siinä tarkoitettut aineet ja esineet. Säännökset olisivat soveltamisalaltaan laajoja ja koskisivat kaikkea sijaishuoltoa kodin ulkopuolella. Esineiden tai aineiden poisottamiseen olisivat velvoitettuja perhehoitajat, ammatillisen perhekodin työntekijät sekä lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvat henkilöt. Säännöksiin sisältyy merkittäviä oikeudellista arviointia edellyttäviä tulkinnanvaraisiakin kriteerejä. Vaikka aineiden ja esineiden poisottaminen sinänsä voi olla perusteltua ja välttämätöntäkin tietyissä tilanteissa, ei tällaisia säännöksiä tulisi kirjoittaa mainittujen henkilöiden velvollisuuksiksi (”tulee ottaa pois”), vaan pikemminkin perusoikeuksiin puuttumiseen oikeuttavien säännöksille ominaiseen normaaliin tapaan valtuuttavaksi (esim. ”voidaan ottaa pois”), jolloin asianomainen henkilö voi harkita kussakin tilanteessa aineen tai esineen poisottamisen välttämättömyyttä. Tällaisenaan sääntely voi mennä pidemmälle kuin perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuuden kannalta on perusteltua.

4. Kuntouttava suljettu laitospalvelu (49 a §)

Ehdotetun 49 a §:n 1 momentin mukaan lapsi, joka on täyttänyt 12 vuotta ja aiheuttaa vakavaa vaaraa omalle tai muiden turvallisuudelle käyttämällä väkivaltaa tai tekemällä muita rikollisia tekoja, voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, jos se on välttämätöntä hänen suojelemisekseen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä hänen tarvitsemiensa kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi. Edellytyksenä on 2 momentin mukaan myös, että sijaishuoltoa ei ole lapsen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavan käyttäytymisen vuoksi mahdollista järjestää muulla tavoin eikä 60 a §:ssä tarkoitetun erityisen huolenpidon jakso taikka muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi suljetun laitospalvelun sijaan. Lisäksi sijoituksen edellytyksenä on, että lapsen suojeleminen 71 §:ssä tarkoitetuilla erityisillä rajoituksilla on välttämätöntä. Pykälän 3 momentin mukaan alle 12-vuotias lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun palveluun ”vain erityisistä syistä”.

Kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoittamista voidaan pitää ikään kuin äärimmäisenä keinona vastata lapsen erityisestä suojelusta, kun muut sijoitusmuodot eivät tätä turvaa. Ehdotetulle sääntelylle on lastensuojelullisia, perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita. Pidän kuitenkin ongelmallisen yleiseen muotoon kirjoitettuna 3 momentin säännöstä, jonka mukaan alle 12-vuotiaan lapsen sijoittamiselle kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun vaadittaisiin muiden edellytysten ohella vain erityisten syiden olemassaolo. Alle 12-vuotiaan sijoituspäätöksen osalta hallituksen esityksen perusteluista käy kyllä ilmi sijoittamisen korkea kynnyks (ks. HE, s. 122-123). Säännöksen sanamuoto ei kuitenkaan tätä osoita. Vaatimus erityisten syiden olemassaolosta muodostaa kovin vaatimattoman kynnyksen ja sen tulisi koskea itse asiassa kaikkea lastensuojelulain mukaista lasten sijaishuoltoa. Käsitykseni mukaan lakiehdotuksen 49 a §:n sanamuotoa tulisi tarkistaa niin, että siitä selvästi kävisi ilmi alle 12-vuotiaiden osalta kuntouttavaan suljettuun laitoshuoltoon sijoittamisen rajaaminen äärimmäisiin poikkeustilanteisiin.

5. Lapsen kiinniotto (69 b §)

Ehdotetussa lastensuojelulain 69 b §:ssä säädetään lapsen kiinniotosta lastensuojelulaitokseen palauttamiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan jos laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tai toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan perustellun käsityksen mukaan lapsi on asunnossa tai muussa olinpaikassa ja lapsen terveys,

kehitys tai turvallisuus on vakavasti vaarassa, laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan, jos asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsy on lapsen terveyden tai kehityksen suojelemiseksi taikka turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä.

Ehdotettua säännöstä merkitsee oikeutta päästä asuntoon tai muuhun pysyväisluontoiseen asumiseen käytettävään tilaan, minkä vuoksi sitä on arvioitava suhteessa perustuslain 10 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsemisen edellytyksenä on, että se on lapsen terveyden tai kehityksen suojelemiseksi turvallisuuden vaarantamisen estämiseksi välttämätöntä. Ymmärtääkseni tässä on kyse selvästikin kotirauhan piiriin ulottuvasta toimenpiteestä ”perusoikeuksien turvaamiseksi” perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamalla tavalla.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä on katsottu, että esimerkiksi kotirauhan piiriin ulottuvissa tarkastuksissa on kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitetulla tavalla merkittävän julkisen vallan käyttämisestä, jonka vuoksi niitä ei voida antaa muiden kuin viranomaisten tehtäväksi (esim. PeVL 40/2002 vp, s. 3, PeVL 43/2011 vp, s. 4). Ehdotetun säännöksen mukaan oikeus päästä asuntoon olisi myös laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla siitä riippumatta, olisiko hän virkasuhteessa vai ei. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaista olisi rajata itsenäinen oikeus päästä asuntoon tai muuhun pysyväisluontoiseen asumiseen käytettävään tilaan toimivaltaisiin sosiaalihuollon viranhaltijoihin.

6. Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana (71 §) ja erityisen huolenpidon jakson aikana (72 §)

Ehdotetussa lastensuojelulain 71 §:ssä säädetään erityisistä rajoituksista kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana. Pykälän 1 momentin mukaan lapsen liikkumisvapautta ja yhteydenpitoa rajoitetaan suljetun laitospalvelun ajaksi. Pykälän 2 momentin mukaan lapselta ”tulee lisäksi ottaa pois” hänen hallussaan olevat viestinnän mahdollistavat laitteet kuntouttavan suljetun laitospalvelun ajaksi. Tältä osin kiinnittää huomiota se, että viestinnän mahdollistavien laitteiden poisottaminen on kirjoitettu velvoittavaan muotoon

(”tulee ottaa pois”) eikä toimivaltasäännökseksi. Pykälän 3 momentin mukaan lapselle ”on tehtävä myös suunnitelmallisesti henkilönkatsastuksia kuntouttavan suljetun laitospalvelun kestäessä lapsen päihteettömyyden varmistamiseksi”. Tämäkin säännös on kirjoitettu velvoittavaan muotoon eli säännöksen mukaan säännöllisten henkilönkatsastusten toimittaminen olisi pakollista eikä asianomaisen lapsen sijaishuollosta vastaavan harkinnassa. Samoin 72 §:ssä ehdotetaan erityisen huolenpidon jakson aikana vastaavasti, että lapselle ”on tehtävä” suunnitelmallisesti henkilönkatsastuksia hänen päihteettömyytensä varmistamiseksi.

Pidän säännösten tällaista kirjoittamistapaa ongelmallisena perusoikeusrajoituksen suhteellisuusvaatimuksen kannalta. Nykyistä sääntelyä vastaavasti 1. lakiehdotuksen 66 a §:n mukaan jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt 4 b §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita, häneen saadaan kohdistaa henkilönkatsastus, joka voi käsittää puhal-luskokeen suorittamisen tai veri-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen. Tämä säännös antaa jo sellaisenaan mahdollisuuden henkilönkatsastukseen, mutta asettaa edellytykseksi ta-pauskohtaisen vaatimuksen perustellusta epäilystä päihdyttävien aineiden käyttämisestä. Sen sijaan ehdotetuissa 71 ja 72 §:n tapauksissa henkilönkatsastus velvoitettaisiin suorit-tamaan, vaikka esimerkiksi välttämättömyyskynnys toimenpiteelle ei ylittyisi. On esimer-kiksi mahdollista, että lapsi on sijoitettu kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun tai las-tensuojelulaissa tarkoitettuun erityiseen huolenpitoon aivan muista syistä kuin päihteiden käyttöön liittyen. Nähdäkseni automaattisen henkilönkatsastuksen liittäminen kyseisiin sijaishuollon muotoihin on ongelmallinen sen lähtökohdan kanssa, että laitoshoitoon määrätyn henkilön muiden perusoikeuksien rajoittamisen tulisi perustua aina nimenomai-sen rajoitustarpeen arviointiin (vrt. HE 309/1993 vp, s. 25).

Katson, että 71 ja 72 §:ssä tarkoitetut toimivaltuudet puuttua lapsen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen henkilönkatsastuksen muodossa tulee muuttaa pakottavien velvoit-teiden sijasta harkinnanvaraisiksi ja sitoa ne tiettyjen edellytysten täyttymiseen, kuten 66 a §:ssä on tehty. Sama koskee 71 §:n säännöstä viestinnän mahdollistavien laitteiden pois-ottamisesta.